

mr.sc. VLASTA ČIZMIĆ
mr.sc. KREŠIMIR BUNTAK
TIHOMIR BABIĆ, dipl.ing.
Maziva-Zagreb d.o.o., Zagreb
CSU d.o.o., Zagreb
vlasta.cizmic@ina.hr
kresimir.buntak@inet.hr
tbabic@hint.hr

KORIST OD DRUŠTVENO ODGOVORNOG PONAŠANJA PODUZEĆA NA PODRUČJU ZAŠTITE OKOLIŠA

Sažetak

Djelotvorno upravljanje okolišem temeljni je preduvjet za smanjenje štetnog utjecaja na okoliš. Bolji rezultati mogu se ostvariti samo ako se postojeći rezultati mjere tijekom životnog ciklusa, t.j. ukoliko se postavbe kvantificirani pokazatelji, jer se ne može upravljati nečim što se ne može mjeriti. Svako poduzeće može smanjiti negativan utjecaj svojih poslovnih procesa na okoliš tako što će smanjiti ispuštanje štetnih tvari, smanjiti količine proizvodnog otpada i racionalnije koristiti skupe i neobnovljive resurse. Ono time iskazuje društvenu odgovornost i etičnost, a istovremeno može ostvariti značajne financijske uštede.

Dobra upravljačka praksa u vodećim svjetskim, ali i domaćim poduzećima, pokazuje kako se učinci na okoliš mogu kontrolirati, rizici smanjiti, a koristi za konačnu bilancu ostvariti ukoliko se uvedu odgovarajući upravljački sustavi i procesi. Kakav sustav izgraditi ovisi o djelatnosti poduzeća, veličini i o njegovim dominantnim utjecajima na okoliš.

***Ključne riječi:** sustav upravljanja, društvena odgovornost, okoliš, aspekti okoliša, rizik, razvoj proizvoda, životni ciklus proizvoda, upravljanje rizicima*

KORIST OD DRUŠTVENO ODGOVORNOG PONAŠANJA PODUZEĆA NA PODRUČJU ZAŠTITE OKOLIŠA

UVOD

Pojam i praksa društvene odgovornosti poduzeća odnose se na cjelokupni raspon njegovog djelovanja, i na sve odnose koje pri tom uspostavlja. Društvena odgovornost može pomoći uspjehu poduzeća na tri načina:

- može unaprijediti prodaju, odnosno poslovanje
- može razviti ljudske potencijale
- može izgraditi povjerenje u poduzeće kao cjelinu

Potrošači žele proizvode i usluge koji odgovaraju svrsi kojoj su namijenjeni i imaju povoljnu cijenu, ali istovremeno ne žele da se poduzeća koja ih proizvode ili prodaju ponašaju na neodgovoran način. Poštivanje načela korporativnog upravljanja predstavljaju ne samo indikator etičnosti, već i činjenice da se poduzećem dobro upravlja, a to može značajno sniziti troškove i povećati efikasnost poslovanja. Društveno odgovorno ponašanje može se odnositi i na temeljna pitanja upravljanja ugledom i rizikom, uključujući poštivanje zakonskih odredbi. Nijedno poduzeće ne može si dopustiti manjkavosti u pogledu poštivanja zakonskih odredbi vezanih za okoliš, zaštitu na radu, ljudska prava. Mnoga velika poduzeća u svijetu ugrađuju pokazatelje društveno odgovornog poslovanja i u kriterije za izbor

dobavljača, te očekuju od dobavljača i kooperanata poštivanje istih visokih standarda, posebice vezano uz utjecaj njihovih poslovnih procesa na okoliš i poštivanje ljudskih prava.

Društvena odgovornost pomaže poduzećima zadržati i razviti potencijal zaposlenika, te povećati njihovu uspješnost. Povjerenje je sve značajniji čimbenik koji utječe na to kako zaposlenici, potrošači, dobavljači i šira javnost procjenjuju poduzeće. Pri tom se radi o izgradnji povjerenja među zaposlenicima da za to poduzeće vrijedi raditi, potrošačima i dobavljačima da je to poduzeće respektabilan partner za poslovnu suradnju, investitorima da je to poduzeće vrijedno podrške, zajednicom da to poduzeće obraća pažnju na lokalna pitanja i pomaže ih riješiti

Iznimno je važno uvidjeti kako društveno odgovorno poslovanje nije samo ispravno, već i korisno za posao, bez obzira na to je li riječ o malim ili velikim poduzećima. Svako poduzeće ako želi biti uspješno treba razmisliti o sedam područja društvene odgovornosti, a to su: **temeljna načela, misija i vrijednosti, ljudski potencijali, ljudska prava, tržište, okoliš i društvena zajednica.**

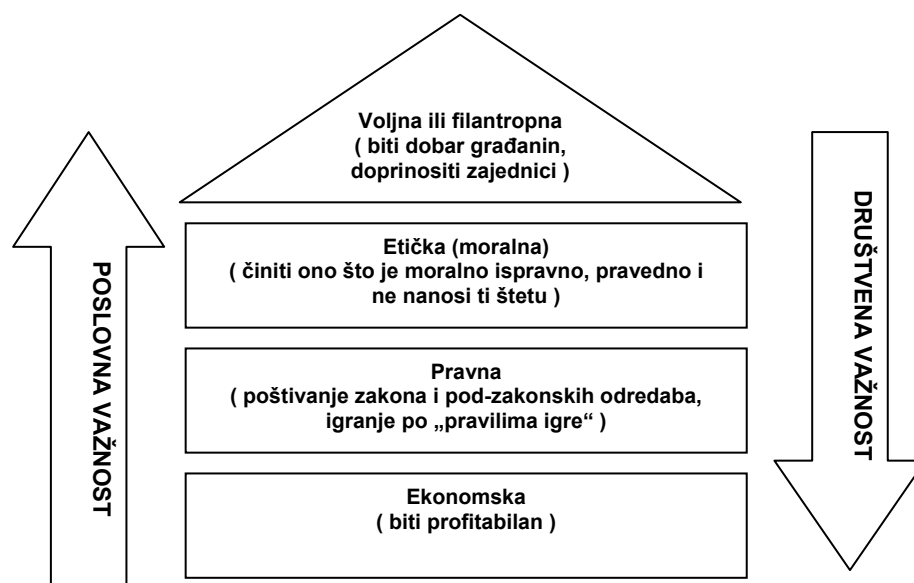
Kako bi poduzeća bila uspješna u tim područjima ona moraju komunicirati i drugima prenositi informacije o društvenim i ekološkim učincima svojeg djelovanja, odnosno potrebno je odlučiti o čemu će se izvještavati i na koji način. Bit društvene odgovornosti se sastoji u održavanju dobrih odnosa ne samo sa potrošačima, nego sa svim zainteresiranima. Treba biti otvoren svim mogućnostima poboljšanja utjecaja poduzeća na društvo i okoliš.

Svako poduzeće mora odlučiti koja su društvena pitanja za njega najvažnija. Pri tome je najvažnije dobro analizirati vlastito temeljno poslovanje i biti svjestan koji su potencijalni izvori rizika. Društvena odgovornost započinje formuliranjem programa koji su zamišljeni tako da proaktivno djeluju na smanjenje rizika, kako bi se kasnije proširili i integrirali u sve poslovne procese i na sva područja u poduzeću.

Briga za okoliš i njegova zaštita jedno je od veoma važnih područja društvene odgovornosti. Dobra upravljačka praksa u vodećim svjetskim, ali i domaćim poduzećima, pokazuje kako se učinci na okoliš mogu kontrolirati, rizici smanjiti, a koristi za konačnu bilancu ostvariti ukoliko se uvedu odgovarajući upravljački sustavi i procesi. Kakav sustav izgraditi ovisi o djelatnosti poduzeća, veličini i o njegovim dominantnim utjecajima na okoliš.

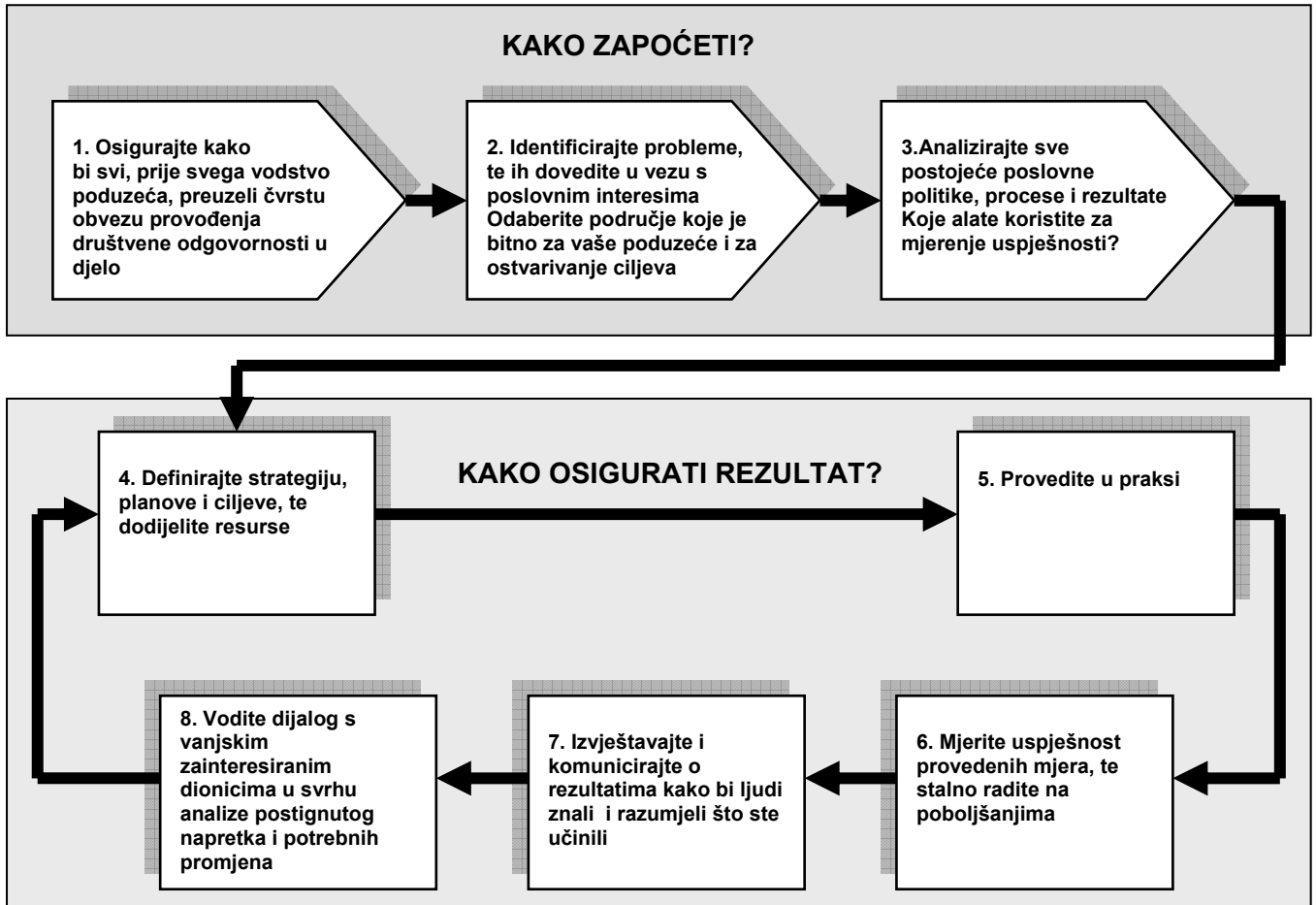
Društvena odgovornost je određena kao obveza da se uz maksimiziranje dobiti maksimalizira pozitivan utjecaj na društvo i okoliš u cjelini. Postoje četiri dimenzije društvene odgovornosti: ekonomska, pravna, etička i voljna ili filantropna.

Slika 1 Hijerarhija dimenzija društvene odgovornosti

1. MODEL UPRAVLJANJA DRUŠTVENOM ODGOVORNOSTI

Slika 2. Model upravljanja društvenom odgovornošću

Važno je upamtiti kako upravljanje društveno odgovornom aktivnošću znači rad s drugima, a ne rad u izolaciji.

2. UPRAVLJANJE RIZICIMA

U današnjem zahtjevnom gospodarstvu i poduzetništvu uprave tvrtki morale bi biti upoznate s opasnostima u poslovnom sustavu koje mogu dovesti do ugrožavanja ljudi i dobara te ukupnog poslovanja, a sukladno tim spoznajama, da se rizicima treba upravljati. Upravljanje rizicima predstavlja temelj strateškog pristupa poslovanju s osnovnim ciljem podizanja kvalitete svih poslovnih aspekata. Možemo ga definirati kao kontinuirani proces determiniran internim i eksternim čimbenicima okruženja koji imaju neposredan utjecaj na djelovanje poslovnih subjekata. Upravljanje rizicima donosi povećanje koristi, odnosno dobiti uz istovremeno smanjenje troškova koje bi rizične situacije mogle izazvati.

Upravljanje rizicima (risk management) u neposrednoj je vezi s upravljanjem znanjem (knowledge management). Razlog tome proizlazi iz nekoliko činjenica:

- Mogućnost krajnjeg upravljanja rizicima ovisi o intelektualnom kapitalu koji određena organizacija posjeduje.
- Upravljanje rizicima predstavlja proces, koji uključuje ne samo pravne, već i etičke aspekte poslovnih procesa.

- ✚ Ključni donosioci odluka unutar kompanije moraju tim procesima dati podršku kako bi se znanja koja postoje unutar organizacije adekvatno koristila i mobilizirala.
- ✚ Upravljanje rizicima predstavlja, u suštini, proces učenja i povratnih veza jer se učenjem, odnosno stečenim znanjem i iskustvom, mogu poduzimati kvalitetne preventivne aktivnosti za sprječavanje rizičnih događaja.

Sam proces treba sagledati kroz nekoliko točaka koje trebaju biti ispunjene prije implementacije procesa u poslovni sustav:

- ✚ Upravljanje rizicima zahtijeva odgovor na rizike u obliku alternativnih rješenja i back up planova.
- ✚ Upravljanje rizicima zahtijeva korištenje ne samo znanja, već znanja u kombinaciji s kreativnim pristupom-rizici su promjenljive prirode te se mogu analizirati kroz statističke modele. Određene aspekte nije moguće sa sigurnošću predvidjeti, te je reagiranje na pojedine rizične situacije neposredno vezano za prethodna iskustva, učenja, ali i na kreativnost prilikom usmjeravanja novonastalih rizika.
- ✚ Upravljanje rizicima treba shvatiti isključivo kao planski i sustavni pristup poslovanju u kojem improvizacije mogu imati kobne posljedice za kvalitetu poslovnih procesa.

Klasični koraci-faze procesa upravljanja rizicima uključuju:

- ✚ Identifikaciju rizika
- ✚ Analizu rizika
- ✚ Procjenu rizika
- ✚ Akciju-odgovor na rizik
- ✚ Kontrolu-praćenje rizika i učenje

ISO 14000 unutar koncepcije održivog razvoja

Primjena norme ISO 14001 za izgradnju sustava upravljanja okolišem i prevencija zagađivanja zamišljen je da pomogne poduzećima u njihovom traženju putova ekološki djelotvornog poslovanja što predstavlja jednu od ključnih komponenti održivog razvoja. Provedeno istraživanje odnosa spram okoliša na uzorku od 200 tradicionalnih ljudskih zajednica (kultura) širom svijeta pokazalo je da njihovi pripadnici uspostavljaju osoban i neposredan odnos s prirodom koji im je kroz generacije omogućio opstanak, odnosno održivost njihove kulture. Istraživanje je izdvojilo četiri osnovna gledišta:

1. Svijest o utjecaju na okoliš
2. Prihvatanje odgovornosti za taj utjecaj
3. Očekivanje da negativni učinci mogu biti smanjeni ili eliminirani
4. Postavljanje odgovornosti za učinke u okolišu na sve članove zajednice.

Održivi razvoj znači ravnomjerni ekonomski i društveni napredak uz uvažavanje zahtjeva za očuvanje okoliša. To je dakle sposobnost gospodarstva da, zadovoljavajući potrebe, svojom djelatnošću maksimalno smanji opterećenje okoliša povećavajući pritom pozitivne učinke na društvo. Velika je odgovornost upravo na gospodarstvu da pronalaženjem novih tehnologija, inovativnošću i eko-djelotvornošću postigne dugoročnu ravnotežu između potreba i mogućnosti.

Održivi razvoj promiče dinamično gospodarstvo s punom zaposlenošću i visokom stupnjem obrazovanja, zaštitu zdravlja, zaštitu okoliša u svijetu koji karakterizira kulturna raznolikost. Ulaganje u održivi razvoj nije trošak. Kad se zbroje troškovi ulaganja u zaštitu okoliša u organiziranu sustavu manja su nego kad se proračun opterećuje u neorganiziranom sustavu.

Zahvaljujući najnovijim pravilnicima o prikupljanju otpadnih vozila, ulja, baterija i akumulatora, 70 do 80 tvrtki iz cijele Hrvatske dobilo je koncesiju za skupljanje i uporabu pojedinih vrsta otpada, a otvoreno je više od 2.000 radnih mjesta.

Za veće energetske i industrijske sustave uvjeti za izdavanje uporabne dozvole uključuju korištenje najmodernijih tehnologija vezanih uz zaštitu okoliša. Pravilnici pokrivaju zaštitu zraka, voda, tla i zaštitu na radu, te programe vezane za lokaciju na kojoj se nalazi neka tvornica. Više se ne može proizvoditi na način da se sve izbacuje u okoliš i iz toga izvlači profit. Danas se ne mogu rješavati problemi istim načinom razmišljanja kojim su stvoreni.

Prednosti ISO 14000 za poslovanje poduzeća

Prednosti uspostave sustava upravljanja okolišem, neovisno o tome da li su zasnovane na normi ili ne, mogu se raščlaniti na pet osnovnih kategorija: profit, operacije, marketing, udovoljavanje zakonskim odredbama i odnose s javnošću.

1. **Profit:** Povećanje profita može uslijediti iz smanjenja potrošnje energije i materijala u proizvodnji, eliminiranja penala radi zagađivanja okoliša zbog mjera predostrožnosti i kontrole, smanjenja troškova zbrinjavanja otpada itd.
2. **Operacije:** Sustavno i kontinuirano usmjeravanje pozornosti zaposlenih na poslovne aktivnosti koje imaju utjecaj na okoliš dovodi nužno do preispitivanja tehnologije i organizacije proizvodnje. U tom procesu vrlo je vjerojatno da se mogu otkriti i ukloniti određene neučinkovitosti ili propusti i na taj način smanjiti troškove poslovanja.
3. **Marketing:** Prema Gallupovom istraživanju iz 1990. godine 52% ispitanika prestalo je kupovati proizvode sa lošom „zelenom“ predodžbom. Sustav upravljanja okolišem senzibilizira poduzeće na zahtjeve te rastuće skupine kupaca koji se mogu zadovoljiti novim proizvodima i na taj način ojačati konkurentsku poziciju poduzeća.
4. **Udovoljavanje zakonskim odredbama:** U ovoj kategoriji poduzeće politikom prevencije smanjuje ili eliminira mogućnost plaćanja kazni zbog zakonskih prekoračenog ili nedozvoljenog zagađivanja okoliša. Također se eliminira mogućnost da poduzeće djeluje protiv zakonskih propisa, a da toga nije svjesno.
5. **Odnosi s javnošću:** Briga poduzeća za okoliš primijenjena sustavno i izražena javno – kroz certifikaciju – doprinosi sveukupnom image-u poduzeća i indirektno utječe na uspješnost plasmana njegovih proizvoda ili usluga. Briga za okoliš također mu donosi naklonost lokalne zajednice koja može biti značajna u razvojnim planovima poduzeća.

Tematsko područje analize sigurnosti i analize rizika s obzirom na nezgode, koje mogu nanijeti štetu okolišu, dodiruju se kroz sustav upravljanja okolišem. U ISO 14001 se traži „razmotriti moguće važne učinke na okoliš, koji su na razuman način povezani s predvidivim situacijama ili sa slučajevima potrebe“.

Važno je, da se također opišu pojedini mogući događaji i da se definiraju mjere, koje treba provesti pri nastanku opisanih slučajeva. Ne smije se dogoditi, da nisu poduzete potrebne akcije, jer nitko nije znao koje akcije treba provesti.

Temelj da bi se uopće mogli napisati propisi o akcijama za određene slučajeve je detaljna analiza mogućih pojava. Procesno orijentirana Input-Output analiza ovdje također može pružiti vrijedne informacije o tome, koje se stvari upotrebljavaju u nekom specifičnom procesu odnosno, koje mogu nastati.

Prepoznavanje vlastite odgovornosti i utjecaja na eko-sferu o kojoj ovisi ljudski život u poslovnom se svijetu artikulira prije svega kroz mijenjanje vladajuće paradigme ili osnovnog svjetonazora poslovanja:

- od uočavanja samo troškova i poteškoća u koncepciji održivog razvoja do uočavanja ušteda i prilika,

- ✚ od „onkraj cijevi“ pristupa zagađivanju do upotrebe čišćih, efikasnijih tehnologija u cjelokupnom proizvodnom sistemu, i dalje, u razumijevanju održivog razvoja kao integralnog poslovnog razvoju,
- ✚ od linearnog, „protočnog“ razmišljanja i pristupa proizvodnji do sustavnog i reciklirajućeg pristupa,
- ✚ od gledanja na pitanja okoliša i društva kao na odgovornost tehničkih odjela ili eksperata do gledanja na te probleme kao dio najšire odgovornosti poduzeća,
- ✚ od polazišta tajnovitosti i povjerljivosti do otvorenosti i transparentnosti (u poslovanju),
- ✚ od skupog lobiranja (za vlastite interese) do otvorenije diskusije sa svim zainteresiranim stranama.

R. Day i M. Arnold iz World Resource Institute (WRI) smatraju da se rizici kompanija koje se okreću prema održivom razvoju smanjuju dok vjerojatnost, mogućih nagrada za promjenu smjera postaje veća. Razlog tome su pritisci koji dolaze iz naše fizičke, poslovne, institucionalne i društvene okoline. Oni pri tome vide četiri pokretačke snage koje dolaze iz poslovnog okruženja, a potiču poduzeća da preuzmu vodstvo u aktivnostima koje imaju pozitivan utjecaj na okoliš i društvenu zajednicu:

- ✚ očuvanje prava na poslovanje idući u susret društvenim zahtjevima,
- ✚ smanjivanje troškova i izloženosti rizicima kroz čišće i efikasnije tehnološke procese koji su ujedno prihvatljivi za lokalnu zajednicu,
- ✚ jačanje lojalnosti kupca i tržišne pozicije kroz preuzimanje odgovornosti za proizvod u tijeku čitavog životnog vijeka,
- ✚ ubrzanje rasta prihoda na novim tržištima za proizvode i usluge koji su ekološki i društveno prihvatljivi.

Posljednjih se desetljeća u većini industrijskih zemalja zbog sve složenijih tehnologija, rastuće svijesti o okolišu, jače konkurencije, povećane svijesti o kvaliteti, kao i rastuće odgovornosti za proizvod, analiza rizika sve više prepoznaje kao neophodan način predviđanja, sprječavanja ili barem ublažavanja štetnih događaja. Zbog toga:

- ✚ učinkovito upravljanje rizicima zahtjeva sustavni pristup,
- ✚ upravljanje rizicima uključuje sve dimenzije poslovanja, unutarnje i vanjsko okruženje,
- ✚ upravljanje rizicima zahtjeva višesmjernu razmjenu znanja i informacija,
- ✚ proces upravljanja rizicima mora biti dokumentiran, jasan onima koji će provoditi radnje u ovladavanju i upravljanju rizicima u skladu s postavljenim ciljevima.

3. SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM

Kako bi se sve veći problemi s okolišem uspješno rješavali nametnula se potreba za sustavnim pristupom. Danas u upravljanju zaštitom okoliša postoje dva priznata svjetska standarda: Međunarodna norma ISO 14001, te Europska shema za eko-upravljanje EMAS (European Eco-Management and Audit Scheme) koja se primjenjuje u zemljama Europske unije. Dosadašnja iskustva i praksa poduzeća u pitanjima zaštite okoliša su različita. Neka poduzeća su u tome jako napredna, a neka tek započinju razmišljati o tom aspektu svog poslovanja. Na prvoj su razini poduzeća koja tek počinju unapređivati svoj utjecaj na okoliš; na drugoj su razini poduzeća koja žele ostvariti više od osnovnih uvjeta; na trećoj su razini poduzeća kojima je cilj daljnje povećanje uspješnosti, a to znači:

- Preuzeti obvezu stalnog unapređenja na području zaštite okoliša, te sustavno ocjenjivati točnost podataka i djelotvornost procesa i uspoređivati se s najboljom praksom,
- Sustav upravljanja okolišem certificirati po zahtjevima normi ISO 14001 ili EMAS,
- U procesu razvoja svojih proizvoda ili usluga, te pri donošenju strateških odluka o ulaganjima uzimati u obzir njihov mogući utjecaj na okoliš,

- Razvijati program za dobavljače, kako bi se uvela poboljšanja u sve dijelove vlastitog proizvodnog procesa,
- O svojim dostignućima obavještavati sve relevantne dionike, te s njima razviti dijalog,
- Razmjenjivati primjere najbolje prakse s drugima,
- Pregovarati s državnom upravom o stvaranju preduvjeta i infrastrukture za potpuni prelazak na koncept održivog razvoja.

Zahvaljujući rastućoj društvenoj svijesti, a pod pritiskom javnosti i zakonske regulative, jedan dio transnacionalnih korporacija okupljen oko Svjetskog poslovnog savjeta za održivi razvoj (WBCSD) započeo je konkurentsku igru zasnovanu na principima održivog razvoja te postepeno širi njena pravila na sve poslovne sudionike svjetskog tržišta. Osnovno pravilo novog načina poslovanja predstavlja koncepcija **eko-efikasnosti** koja se definira kao: „isporuka roba i usluga kojima se zadovoljavaju ljudske potrebe i donosi kvaliteta življenja po konkurentskim cijenama, uz progresivno smanjivanje pritiska na okoliš i resurse u tijeku životnog vijeka, najmanje do nivoa koji je u skladu sa procijenjenim prihvatnim kapacitetom Zemlje.

Sedam faktora uspjeha eko-efikasnosti

- ✚ smanjiti materijalni intenzitet roba i usluga
- ✚ smanjiti energetske intenzitet roba i usluga
- ✚ smanjiti rasprostiranje toksičnih tvari
- ✚ ojačati sposobnost recikliranja materijala
- ✚ maksimalizirati održivu upotrebu obnovljenih resursa
- ✚ smanjiti opstojnost materijala
- ✚ povećati servisni intenzitet roba i usluga

4. UKLJUČIVANJE ASPEKATA OKOLIŠA U RAZVOJ PROIZVODA

U procesu razvoja proizvoda ili usluge, te pri donošenju strateških odluka o ulaganjima u tehnologiju treba uzimati u razmatranje njihov mogući utjecaj na okoliš. ISO/TR 14062:2002 opisuje koncepciju i praksu koja se odnosi na integraciju aspekata okoliša u svim fazama cjelokupnog procesa razvoja - od ideje do proizvoda i njegove praktične primjene, tako da možemo tu integraciju definirati i kao razvoj zaštite okoliša (Design for Environment (DFE)).

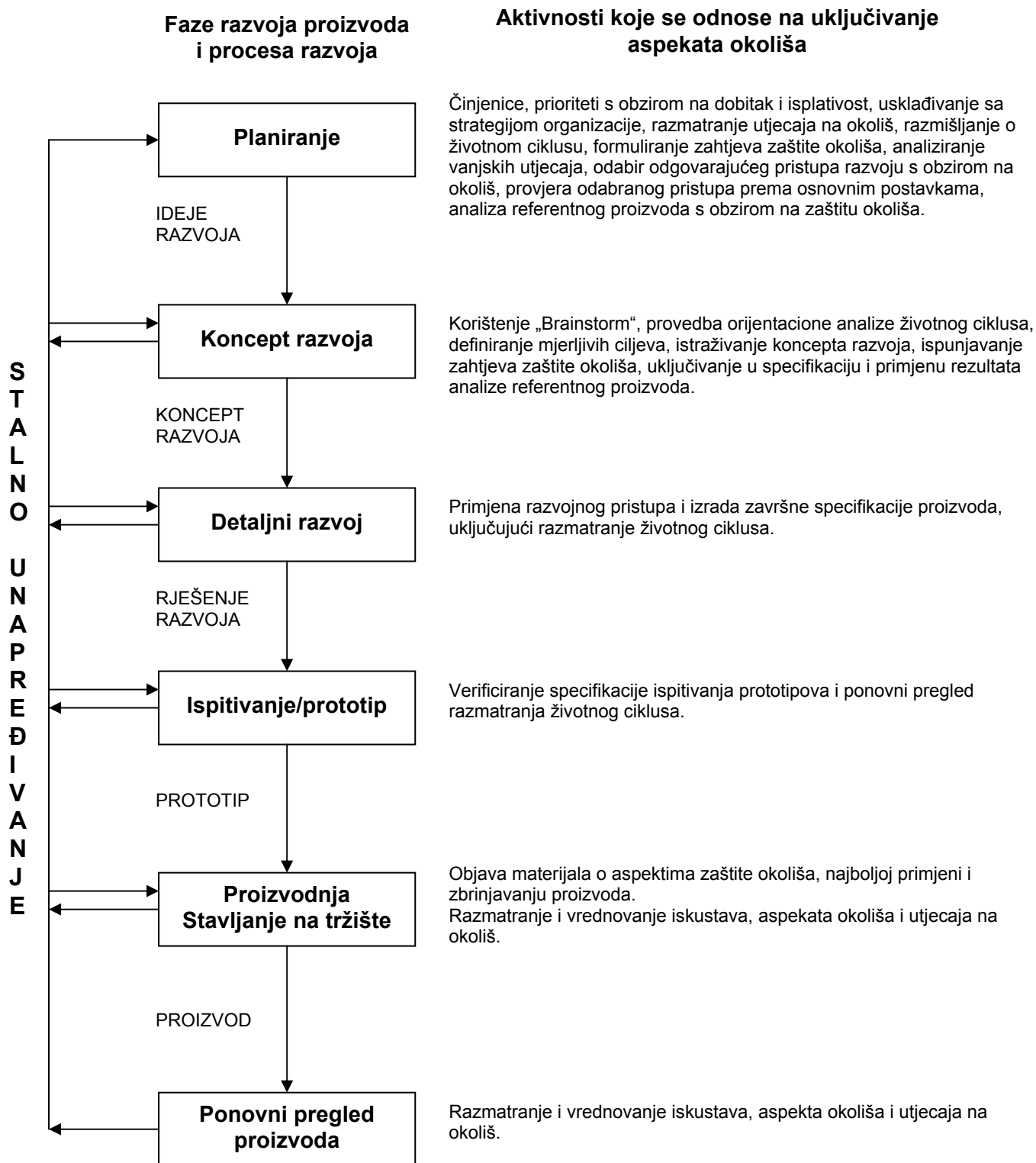
Svaki proizvod ima više ili manje nepovoljan utjecaj na okoliš koji može biti kratkotrajan ili dugotrajan i može se odražavati na globalnu, regionalnu ili lokalnu razinu. Taj se utjecaj očituje u svim fazama životnog ciklusa proizvoda..

Važno je znati na koji način proizvodi mogu utjecati na okoliš u različitim fazama svojega životnog ciklusa. Zbog toga je potrebno uzeti u obzir:

- ✚ utjecaj proizvoda na okoliš već kod razvijanja proizvoda,
- ✚ namjeravanu uporabu i predvidivu zlorabu proizvoda,
- ✚ kako spriječiti onečišćenja,
- ✚ kako očuvati resurse i druge načine smanjivanja štetnih utjecaja na okoliš.

Jedan je od načina utvrđivanja i ocjenjivanja utjecaja proizvoda na okoliš ocjenjivanje životnog ciklusa proizvoda (LCA) u skladu s normama koje je pripremio tehnički pododbor ISO/TC 207/SC 5, ISO 14040 i ISO 14044. Ocjenjivanje životnog ciklusa proizvoda (LCA) uključuje aspekte okoliša i potencijalne utjecaje cijelo vrijeme trajanja proizvoda, od nabave sirovine, proizvodnje do uporabe i odlaganja. Opće kategorije utjecaja na okoliš koje treba razmatrati obuhvaćaju uporabu sirovina, ljudsko zdravlje i ekološki utjecaj.

Slika 3. Primjer generičkog modela uključivanja aspekata okoliša u razvoj proizvoda i proces razvoja

5. ZAKLJUČAK

Djelotvorno upravljanje okolišem, odnosno uspostava sustava upravljanja okolišem temeljni je preduvjet za smanjenje negativnih utjecaja na okoliš. To se može postići ukoliko se mjerenja provode tijekom životnog ciklusa, t.j. ukoliko se postavbe kvantificirani pokazatelji. Nužno je kontinuirano pratiti utjecaj poduzeća na okoliš i na temelju toga poduzimati odgovarajuće akcije.

Svako poduzeće može smanjiti negativan utjecaj svojih poslovnih procesa na okoliš tako što će smanjiti ispuštanje štetnih tvari, smanjiti količine proizvodnog otpada i racionalnije koristiti skupe i neobnovljive resurse. Ono time iskazuje društvenu odgovornost i etičnost, a istovremeno može ostvariti značajne financijske uštede.

Društvena odgovornost poduzetniku (poduzeću) donosi vidljivost, prepoznatljivost, besplatnu reklamu, veći interes drugih za razmatranje partnerskih odnosa, a isto tako i način da se predstavi kao osoba (poduzeće) kojoj je stalo do sredine u kojoj djeluje, a i do ljudi u vlastitoj organizaciji.

6. LITERATURA

1. Priručnik za društveno odgovorno poslovanje UNDP, Časno do pobjede, UNDP Croatia, 2007.
2. ISO 14001:2004 - Environmental management systems - Requirements with guidance for use
3. ISO/TR 14062:2002 - Environmental management - Integrating environmental aspects into product design and development
4. ISO 14040:2006 - Environmental management - Life cycle assessment - Principles and framework
5. ISO 14044:2006 - Environmental management - Life cycle assessment – Requirements and guidelines
6. prof.dr. Nikola Ružinski, Ulaganje u održivi razvoj nije trošak, Gospodarstvo i održivost, broj 10, Zagreb, srpanj 2007.
7. mr.sc. Vlasta Čizmić i mr.sc. Kešimir Buntak, Proces gospodarenja otpadom, Zbornik radova, 8. Hrvatska konferencija o kvaliteti, Brijuni 2007.
8. AS/NZS 4360 :1999 Standards Australia
9. D.Neef, Managing Corporate Risk through better Knowledge Management, The Learning Organization, vol. 12, No. 2, 2005.
10. K.Krkač, Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost, Zagrebačka škola ekonomije i managementa i MATE, Zagreb 2007.

BENEFITS OF SOCIALLY RESPONSIBLE COMPANY BEHAVIOUR IN THE FIELD OF ENVIRONMENT PROTECTION

Summary

Effective environment management is a basic precondition of reduction in harmful influence on the environment. Better results can be achieved only if existing results are measured during their life cycle, i.e. if quantified indicators are set, for nothing can be managed that cannot be measured. Every company can reduce the negative influence of its business process on the environment by reducing disposal of harmful substances, reducing the amount of product waste, and more rationally using expensive and non-renewable resources. It thus shows social responsibility and ethics, and may, at the same time, achieve significant financial savings.

Good management practice in leading world, and also domestic, companies shows how effects on the environment can be controlled, risks reduced, and benefits achieved for the final balance if appropriate management systems and processes are introduced. What kind of system to construct depends on the activities of the firm, its size and its dominant influence on the environment.

Key words: *management system, social responsibility, environment, aspects of the environment, risk, product development, product life cycle.*